

ДАНАШЊИ ВРЕМЕНСКИ МОМЕНТ ПРИ РЕГУЛИСАЊУ ЗАЈЕДНИЧКИХ СЛУЖБИ У ОУР

Правно регулисање, оформљавање и изградња како целокупности нашег новог самоуправног друштвеног система, тако и сваког дела, уставне, појаве и односа у саставу тога самоуправног друштвеног система, представљају свакако један процес и то не само временски него и садржајни, пошто ће се све то у току времена стално усавршавати, конкретизовати и специјализовати, како би тај систем пратио и одговарао развоју уккупности наших друштвених односа и могућности. Зато је увек потребно при обради система, у целини, и његових појединих установа, стално имати у виду уставна решења, законско регулисање и могућности праксе сваког појединог момента, тежећи што бржем остварењу у суштини никад довољно развијених самоуправних права радних људи, али и обезбеђујући оптималну делатност, ефикасност и позитивне резултате привреде и друштвених служби. То нарочито важи у овом моменту када још немамо пуну законску разраду уставних решења многих значајних питања и када се налазимо у некој врсти прелазног раздобља структуралног преображаја, и то врло значајног и битног, многих већ раније постојећих установа, односа и решења, што не иде и неће ићи ни брзо ни лако, али за што се треба борити и залагати, јер је овде питање времена, дакле питање када то (а то значи што пре) учинити, од изванредно великог утицаја је и значаја за успешно функционисање, па чак и суштинско остварење нашег самоуправног друштвеног система као таквог.

1. — У овом низу питања од посебног су свакако значаја питање нових односа између производње и трговине, питање банака и осигуравајућих завода, питање интересних заједница, чије се разрешавање и регулисање у смислу уставних принципа нашег самоуправног друштва и тражи и остварује, иако не тако брзо ни тако потпуно како би то желели и како би то требало. Ту свакако спада и питање заједничких служби које можда нема на макроплану такав и толики значај као што га имају горе наведена питања, но које, управо с обзиром на стварну ситуацију и односе које смо имали и који још постоје у нашем друштву, има изванредно велики значај на микроплану, дакле, за односе у оквиру сваке поједине радне организације, сваке поједине организације удруженог рада.

А свим овим наведеним питањима заједничко је то да је реч о некој врсти центара моћи који су израсли у нашем досадашњем развоју и који су се инкорпорисали у целину и механизам нашег друштвеног система,

при чему они не одговарају, такви какви су израсли и са таквим положајем који су до сада заузели у целини нашег друштвеног система, сүштини нашег самоуправног система и свеобухватној власти непосредних произвођача, и то првенствено у погледу располагања са средствима за репродукцију и материјално обезбеђење друштвених служби. При томе, није реч о неким установама које, као такве, нису потребне у нашем друштву, већ о установама које данас треба да добију друго место, структуру, функцију, организацију и начин делатности, и то све у сагласности са данашњим степеном развоја нашег самоуправног социјалистичког друштва. А за такво остварење потпуности нашег друштвеног система, када је реч о горенаведеним установама, па, дакле, и када је реч о заједничким службама у организацијама удруженог рада, потребно је стално имати у виду како објективне законитости и услове нашег друштвеног развоја, тако и субјективне елементе који су присутни, посебно у животу сваке радне организације и сваке структуре радних људи, при чему је посебно важно увек јасно разликовати те две врсте чињеница, појава и узрока, објективног и субјективног карактера, како би се могла правилно усмерити наша делатност и политика ка пуном и целовитом остварењу нашег самоуправног социјалистичког система. При томе треба нагласити да у тој делатности и политици треба стално радити, не само са установама које су до сада добиле место и карактер тзв. центара моћи него развијати активност управо организација удруженог рада и посебно радника у основним организацијама удруженог рада да они преузму и убудуће врше оне послове и ону функцију, односно онај одлучујући утицај који су до сада вршиле поједине структуре у оквиру тзв. центара моћи, јер ће иначе тешко бити постићи, у пуној мери, постављене задатке, посебно не трајно и на дуги рок.

Дакле, реч је о установама које су потребне нашем друштву и које имају овде и те како значајно место у нашем друштвеном систему и нашем друштвеном механизму, али које треба да буду тако постављене да не израстају и не представљају места централизоване власти уопште и посебно не места централизоване власти над људима, а нарочито не над непосредним произвођачима, да, дакле, не представљају било какве центре моћи засноване, у првом реду, на отуђености појединих права и овлашћења оних који производе материјална добра, дакле — радничке класе. При томе се стално морају имати у виду и све законитости једног прелазног периода у којем живимо и сви објективни елементи хијерархијских структура које нужно постоје у нас, тако да се не може и не сме мислити да ће се све жељено постићи самим организационим преуређивањем горенаведених установа (производња-трговина, банке, осигуравајући заводи, интересне заједнице, као и заједничке службе радних организација), да ће се, дакле, њихово потпуно укључење и преоријентисање, у складу са нашим самоуправним социјалистичким системом, остварити само спровођењем организационих мера и променом њихове структуре, макар то било извршено и максимално у складу са принципима нашег друштвеног уређења и сходно уставним и законским прописима. Биће потребно много и дуго радити да се у пуној мери, у оквиру већ спрове-

дених организационих и структуралних промена, у складу са новим уставним и законским принципима, оствари наш нови самоуправни систем и у овим установама, односно и кроз ове установе, а до чега се свакако може доћи само у складу и сходно пуној изградњи целокупности нашег самоуправног социјалистичког друштвеног система. То и зато што ове установе, у релативно истој мери као и све друге установе нашег друштвеног система, саме по себи и саме за себе нису нужно ни у већој мери него многе друге установе предодређене да прерасту у центре моћи, центре централизоване власти или центре технократско-бироградског карактера, али је, ипак, посебно важно посветити нарочиту пажњу њиховој организацији, месту, положају, структури, функционисању, имајући у виду пређено и доживљено.

2. — Имајући у виду речено, обрада савремене проблематике заједничких служби и давање сугестија, решења и примера за ту проблематику, представља свакако један врло користан и непосредан задатак. И то, по нашем мишљењу — изваредно значајан задатак. А обрађивати ову проблематику у овом моменту када још потребни законски прописи нису донети — није лако. Међутим, могло би се рећи да то и тај моменат повећава потребу, корисности и вредност рада на овој проблематици, јер ће се тиме помоћи многима да сагледају ново место и суштину заједничких служби у нашем новом друштвеном и правном систему. И не само да сагледају него да нађу и савремена решења за питања која се стално постављају у свакодневном животу, управо данас, и која треба решавати не чекајући даље законске прописе у овој материји. Све то у овом моменту није без ризика и опасности. Но, све то нам омогућује да добијемо решења која представљају сигуран и објективан водич, тако да то повећава, у овом моменту, вредност и корисност рада на овој проблематици. Посебно за праксу иако — не само за њу. За праксу — јер ће јој бити пружен нужан показатељ шта и како треба радити, па и зашто управо тако треба радити када је реч о усклађивању заједничких служби са нашим новим уставним и друштвеним системом. И не само за праксу — јер ће начелна разрада ове проблематике, верујемо, бити од користи и при изграђивању не само самоуправних аката у овој материји него и законских текстова који се припремају и очекују.

Бројна су питања и проблеми у вези са појмом, организовањем, пословањем, структуром и функционисањем заједничких служби. Овде није ни могуће ни потребно дати било какав преглед свега тога. Ипак, ми бисмо овде посебно указали на три питања: питање одређивања самог појма, тј. дефинисање и квалификовање одређених послова и делатности као заједничких служби; питање супротстављања или приближавања основних организација удруженог рада и радних заједница као облика удруженог рада; питање интегрисаности заједничких служби у целину самоуправног система у нас.

Питање одређивања самог појма заједничких служби јесте у суштини дефинисање и утврђивање критеријума за квалификовање одређених послова и делатности као заједничких служби. Сам Устав СФРЈ, у члану 29, даје основне критеријуме за то: административно-стручни, помоћни и

њима слични послови од заједничког интереса за више организација у саставу организације удруженог рада. Хтели бисмо, овде, да укажемо на потребу да се има у виду сва специфичност критеријума који се имају изградити у групацијама организација удруженог рада и начина делатности ових служби, пошто оно што би се могло и имало сматрати заједничким службама за извесне групације организација удруженог рада, не мора бити исто и за све друге организације удруженог рада. Треба се, дакле, чувати од форсирања униформности при квалификовању — дефинисању заједничких служби, као што не треба тражити специфичности тамо где их нема. Само тако ће се остати на терену реалности, при чему не треба изгубити из вида да ће при овоме бити још спорова, као што их је у пракси већ и било.

При томе, мислимо да овде може доћи до утицаја — и то како у целини постављања појма заједничких служби, тако и у односу на поједину организацију удруженог рада — и временски моменат. Као и другде, у току времена и на основу искуства праксе и изградње нове технике и технологије рада и овде може доћи до оправдане потребе мењања прилаза — критеријума за одређивање — дефинисање појма, обима, састава и структуре делатности заједничких служби, па ће бити потребно о томе водити рачуна и томе дати одраза у самоуправним општим актима. Разуме се, ако, када и колико то буде потребно и оправдано, у складу са сваком фазом даљег развоја нашег самоуправног социјалистичког система и са модерним начином рада и технологијама које будемо, на основу савремене науке, примењивали у делатности организација удруженог рада у нашем друштву, и то управо ради поспешења даљег и потпуног суштинског остваривања тога самоуправног система у свим порама нашег друштвеног живота.

4. — Питање квалитетних разлика између организација удруженог рада (посебно основних организација удруженог рада) и радних заједница, дакле, у крајњој линији, питање супротстављања или приближавања основних организација удруженог рада и радних заједница, као облика удруженог рада биће присутно — било то изричито речено или не, било то признато или не — дуго времена у наредној фази разраде нашег самоуправног система. Отуда и, на пример, питање да ли радној заједници признати својство правног лица, да ли радна заједница (и без признавања својства правног лица) може бити процесни субјект у имовинским споровима око средстава са којима она самостално располаже, да ли радна заједница може сама (као уговорач) закључивати у своје име и за свој рачун уговоре о куповини стана из средстава за заједничку потрошњу радника радне заједнице? На многа од ових питања мораће бити дат одговор у новим законима који се очекују. При томе мислимо да се, приликом усвајања решења ових и њима сличних питања у новим законима, треба ослобађати присутности и притиска често заиста негативних појава и стања која смо до сада имали и, спречавајући обнављање свега онога што је у овој области до сада било негативно и супротно нашем самоуправном систему, изграђивати ставове који ће се налазити на линији схватања о што већој, бар у основним питањима, једнакости свих облика удруженог рада, разуме се у складу са врстом послова које обављају

радници сваког облика организација удруженог рада. То свакако неће моћи бити учињено брзо, јер треба водити рачуна о реалности садашњег стања које треба и лечити путем изграђивања новог, али та ситуација и тај задатак не би смели да буду сметња изналажењу најпрогресивнијих решења у борби за њихово пуно и право спровођење у пракси. А ту су, истина, право и правни облици организовања значајни, али сигурно не и једини, ни одлучујући, за оно што ће се догађати и одвијати у пракси свакодневног живота.

5. — Питање интегрисаности заједничких служби у целину самоуправног система у нас представља у највећем броју случајева суштинску интегрисаност заједничких служби у односну конкретну организацију удруженог рада, и то као стварног интегралног дела делатности односне организације удруженог рада. Такав положај заједничких служби једино одговара замислима нашег система самоуправног социјализма, али не треба мислити да ће до таквог положаја доћи лако и само спровођењем организационих мера и доношењем односних самоуправних општих аката. У питању је изградња једног положаја у моменту када треба обезбедити и „заштиту” од повратка на раније стање које не може одговорати нашем самоуправном систему. Питање поверења у ефикасност и реалност решења и њиховог остваривања у смислу жељеног и потребног, као и питање држања субјективних снага које треба да раде на остваривању ових решења — присутни су елементи при спровођењу у живот управо овакве интегрисаности заједничких служби у односну конкретну организацију удруженог рада. Треба то отворено рећи, јер је то реалност живота. Реалност о којој се мора водити рачуна, која мора бити и која је присутна, али која мора да добије одговарајући и у одређеним случајевима оправдани утицај, која не сме да буде оправдање за било какве појаве које би биле на линији супротној овом захтеву интегрисаности заједничких служби, па тиме и једнаког третмана ових служби као таквих, са осталим делатностима у оквиру односних организација удруженог рада.

Ово наводимо не никако да бисмо заједничким службама придавали било какав други значај и било какво друго место него што то одговара нашем уставном и укупном самоуправном друштвеном систему. И не без вођења рачуна о ономе што је било и што се мора убудуће свакако отклонити и спречити. Управо, имајући то у виду и желећи да буде учињено све оно што проистиче из наших нових уставних решења, ми смо навели и ово питање с обзиром на искуство које смо имали са установом самоуправне радничке контроле, која се често покушавала представљати и постављати као неки орган изван целине система радничког самоуправљања, чак као нека његова корекција или супротност, а не само као један орган, један интегрални део целине самоуправног система у свакој појединој организацији удруженог рада. Нешто слично, истина у другом правцу, не би требало да се догоди са радном заједницом заједничких служби.

РЕЗЮМЕ

Положение сегодня с регламентированием общих служб в организациях объединенного труда

Имея в виду конституционные решения, положения закона и возможности практики сегодняшнего дня, а также учитывая стремление не только к скорейшему осуществлению самоуправляющихся прав трудящихся, но и к оптимальной эффективности результатов в хозяйстве и общественных службах в Югославии, автор рассматривает вопрос новых взаимоотношений между производством и торговлей, банками и страховыми организациями, а также содружествами интересов и, в связи с этим, останавливается на весьма важном и данный момент вопросе организации, деятельности и функционировании общих служб, определение которых дано в ст. 29 Конституции СФРЮ. Согласно этой статье данные службы ведают административно-отраслевыми, вспомогательными и другими схожими делами, являющимися общими для многих организаций в составе объединенного труда. Особое внимание автор уделяет вопросу положения общих служб в самоуправляющейся системе в Югославии в целом, прихода к выводу, что единственным решением, отвечающим югославской системе самоуправления, является объединение общих служб в соответствующие конкретные организации объединенного труда.

SUMMARY

Regulation of joint services in the organizations of the associated labour at the present moment

Having in mind constitutional solutions, legal regulation and present possibilities in practice, as well as the tendency for faster realization of self-managing rights of working people together with optimal efficiency of results in the economy and social services in Yugoslavia, the author discusses new relations between the production and trade, banking and insurance organizations, as well as the communities of interest and, in connection with that, a question which is of particular importance at this moment and concerns the organization, operation and functioning of joint services. The basic criteria for its definition were set up the Article 29 of the Constitution, according to whom these services perform administrative, expert, auxiliary and other similar work which is of common interest for a number of organizations in the structure of associated labour. Special attention is paid to the question of the position of joint services in relation to the entity of self-managing system in Yugoslavia, and the conclusion is drawn that the only solution suitable for that system is the integration of joint services into the respective concrete organization of associated labour.

RÉSUMÉ

Le moment actuel dans la réglementation des services communs dans les organisations de travail associé

En prenant en considération les solutions constitutionnelles, la réglementation légale et les possibilités dans le moment actuel, ainsi que la tendance de réaliser dans le plus bref délai les droits autogestionnaires des hommes travailleurs, mais aussi pour l'efficacité optima des résultats de l'économie et des services sociaux en Yougoslavie, l'auteur traite la question des nouveaux rapports entre la production et le commerce, les banques et les communautés d'assurance, ainsi que des communautés d'inté-

rêts, et en relation avec ce qui précède il traite aussi la question, qui est d'une grande importance en ce moment, de l'organisation, de la gestion des affaires et du fonctionnement des services communs, pour la définition desquels la Constitution de la République socialiste fédérative de Yougoslavie a formulé les critères fondamentaux dans l'article 29, d'après lequel ces services accomplissent les tâches administratives et techniques, auxiliaires et d'intérêt commun pour plusieurs organisations surtout dans la composition du travail associé. L'auteur a consacré une attention particulière à la question de la position des services communs par rapport à l'ensemble du système autogestionnaire en Yougoslavie, en concluant que la seule solution qui correspond au système autogestionnaire yougoslave est l'intégration des services communs dans l'organisation concrète respective du travail associé.